

OMILIA A XIV-A. DESPRE IEȘIREA SUFLETULUI ȘI DESPRE A DOUA VENIRE (CPG 5258)¹

Sfântul Chiril al Alexandriei

În efortul de a edita în limba română una dintre scrierile apocaliptice fundamentale ale Răsăritului creștin, *Viața Sfântului Vasile cel Nou*, scrisă de ucenicul său, monahul Grigorie², au fost scoase la lumină unele surse patristice din perioada anterioară acesteia, care discută problematica ieșirii și cercetării în „vămi” ale văzduhului (τελώνης), de către demoni, a sufletului omenesc imediat după moarte. Avem astfel de mărturii importante în *Viața Sfântului Antonie*, a Sfântului Atanasie cel Mare, la Sfinții Macarie Alexandrinul, Chiril al Alexandriei, Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat, Andrei Criteanul, Teodor Studitul și alții. Aceste texte vor face obiectul unui volum separat la Editura Doxologia, deși nu au nici pe departe amploarea textului eshatologic din secolul al X-lea, de la care am pornit, cu ajutorul căruia s-a consacrat, în mare parte, viziunea pe care Biserica o are până astăzi, despre soarta sufletului în momentul eshatologic individual³.

Tema existenței vămilor văzduhului a născut suficiente dezbatere în spațiul teologic, cea mai cunoscută fiind polemica americană dintre părintele Serafim Rose și diaconul Lev Puhalo, mai târziu arhiepiscopul Lazăr Puhalo din Canada (inițial membru ROCOR,

¹ Ediție realizată în cadrul *Departamentului de valorizare a tezaurului patristic al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei*, volum în curs de apariție la Editura Doxologia.

² Ediția critică a versiunii grecești celei mai extinse se găsește la D. Sullivan, A.-M. Talbot, St. McGrath, *The Life of Saint Basil the Younger. Critical Edition and Annotated Translation of the Moscow Version* (Dumbarton Oaks Studies XLV), 2014. Traducerea în limba română (realizată de Laura Enache) a acestei redactări este în curs de apariție la Editura Doxologia, în colecția *Teologie bizantină*.

³ A se vedea mai ales slujba ieșirii cu greu a sufletului și slujba înmormântării din *Panihida*, dar și tradiția iconografică bizantină și medievală care reflectă în aceeași măsură această viziune. A se vedea, de asemenea, sinteza recentă a lui V. Marinis, *Death and the Afterlife in Byzantium. The Fate of the Soul in Theology, Liturgy and Art*, Cambridge, New York, 2017.

ulterior a aparținut OCA). Recent, Mănăstirea Sfântului Antonie cel Mare, întemeiată în Arizona de către Părintele Efrem Filotheitul, a publicat un amplu dosar, de peste 1000 de pagini, în care respinge acuzațiile de gnosticism, bogomilism, mesalianism aduse învățăturii despre „vămile văzduhului” și, mai ales, izvorului hagiografic central, *Viața Sfântului Vasile cel Nou*⁴.

Între aceste texte, se remarcă omilia a XIV-a a Sfântului Chiril al Alexandriei, intitulată *De exitu animi*⁵, publicată mai jos, pentru prima dată într-o limbă modernă. Omilia este socotită autentică de către M. Geerard, editorul *Clavis Patrum Graecorum*⁶, însă unele suspiciuni de neautenticitate chiriliană au fost emise, mai ales după ce M. Richard⁷ a observat unele pasaje textuale comune cu o omilie atribuită lui Teofil al Alexandriei. Extrase din această omilie se găsesc atât în *Sacra parallela*⁸, dar și în *Apophthegmata Patrum*⁹. De asemenea, ea s-a păstrat și în traducere siriacă și arabă¹⁰.

În orice caz, publicarea precisă și sistematică a izvoarelor patristice și bizantine, legate de temele care au constituit subiect de polemică teologică, este absolut esențială pentru discernerea ideilor. Fără o analiză aprofundată a acestora, orice discuție rămâne superficială.

Pr. Dragoș Bahrim

⁴ *The Departure of the Soul According to the Teaching of the Orthodox Church. A Patristic Anthology*, St. Anthony's Greek Orthodox Monastery, 2017, mai ales capitolele „On the Falsifications, Misrepresentations, and Errors of Those Who Oppose the Teaching of the Orthodox Church” (pp. 718-908) și „On the Orthodoxy of the Life of St. Basil the New” (pp. 910-984).

⁵ CPG 5258; BHG² 2103z, zb; PG 77, 1072 – 1089.

⁶ M. Geerard, *Clavis Patrum Graecorum*, t. III, Turnhout, 1979, p. 24.

⁷ M. Richard, *Les écrits de Théophile d'Alexandrie*, în „Le Muséon”, 52, 1939, pp. 33-50, mai ales pp. 41-42. A se vedea o discuție despre aceasta la D. Krausmüller, *How widespread was the belief in demonic tollgates in sixth- to ninth-century Byzantium?*, în „Byzantinische Zeitschrift”, 112, 1, 2019, pp. 87-90.

⁸ *Sacra Parallela*, PG 96, 156 CD.

⁹ *Apophthegmata patrum*, PG 65, 200 AB.

¹⁰ Cf. D. Krausmüller, *art.cit.*, p. 88 și M. Geerard, *Clavis Patrum Graecorum*, t. III, Turnhout, 1979, p. 24.

Mă tem de moarte, fiindcă amarică îmi este mie. Mă tem de gheenă, că este fără de sfârșit. Mă tem de tartar, că nu este părtaș căldurii. Mă tem de întuneric, că nu este părtaș luminii. Mă tem de viermele cel veninos, că este fără de sfârșit. Mă tem de îngerii cei de la Judecată, că sunt cruzi. Mă tem, gândindu-mă la înfricoșatul și nemitarnicul tribunal al zilei aceleia, de înfricoșătorul scaun de judecată, de Judecătorul cel nemitarnic. Mă tem de râul cel de foc, care curge înaintea tronului aceluia dezlănțuind cea mai usturătoare vâpaie, mă tem de săbiile cele ascuțite. Mă tem de pedepsele cele fără odihnă. Mă tem de osânda care nu are sfârșit. Mă tem de întunericul cel fără rază, de întunericul cel mai dinafară, mă tem de legăturile cele nedezlegate, de scrâșnirea dinților, de plânsul cel nemângâiat. Mă tem de cercetările cele fără de scăpare. Căci Judecătorul acela nu are nevoie de un învinuitor/procuror, nici de martori, nici de dovezi, nici de cercetare. Ci toate câte le-am făcut, și le-am vorbit, și le-am uneltit vor fi aduse la mijloc înaintea ochilor celor ce au greșit. Atunci nimeni nu va veni să ne răpească din osândă nici tată, nici mamă, nici fiu, nici fiică, nici altcineva dintre rude, nici vecin, nici prieten, nici avocat, nici darea de bani, nici averea bogăției, nici înfumurarea puterii. Ci acestea toate ca praful și ca cenușa se vor spulbera, iar cel judecat de cele făptuite de el însuși, singur așteaptă hotărârea, fie eliberatoare, fie osânditoare.

Vai mie, vai mie, conștiința mă muștră, Scriptura strigă și mă învață. O, suflete, spurcate și împutite sunt faptele săvârșite de tine! Vai mie că am stricat templul trupului¹¹ și am întristat Duhul Tău cel sfânt! O, Dumnezeuule, adevărate sunt faptele Tale, și dreaptă este judecata Ta, și drepte sunt căile Tale, și neajunse judecățile Tale. Pentru o desfătare vremelnică a păcatului mă chinuiesc fără de moarte. Pentru o plăcere a trupului, sunt predat focului. Dreaptă este judecata lui Dumnezeu. Am chemat în ajutor și nu am fost auzit. Am fost învățat și nu am luat aminte. M-au prevenit, dar eu râdeam. Citind și cunoscând, nu necrezând, ci în nepăsare, trândăvie și acedie, în împrăștieri, și tulburări, și furtuni, și desfătări, și dezmațuri am cheltuit anii mei, și lunile, și zilele, în cele vremelnice, și stricăcioase, și pământești, săltând, veselindu-mă și bucurându-mă, trudindu-mă, muncindu-mă și luptându-mă, nici prin gând trecându-mi, nici chibzuind cu mintea ce frică, și cutremur, și luptă,

¹¹ Cf. I Cor. 3, 16.

și nevoie, și strămtorare are a vedea sufletul, când se desparte de trup. Căci vin atunci la noi oștirile și puterile cerești, precum și cele ale puterilor potrivnice: căpeteniile întunericului [ἄρχοντες τοῦ σκότους], stăpânitorii răutății [κοσμοκράτορες τῆς πονηρίας], vameșii [τελωνάρχαι], socotitorii [λογοθέται], executorii cei din văzduh [πρακτοψηφισταὶ] și împreună cu aceștia diavolul cel ucigaș de oameni, cel puternic în răutate, a cărui limbă este ascuțită ca briciul, despre care spune prorocul: *Săgețile celui puternic ascuțite împreună cu cărbunii cei pustii*¹² și uneltește ca leul în culcușul lui, balaurul cel mare, apostatul, iadul, cel ce-și lărgeste gura lui, căpetenia puterii întunericului, cel ce are stăpânirea morții, și într-un anume fel judecata, cel ce ține sufletul, adăugând, și socotind, și cercetând toate păcatele și nebuniile făptuite de mine, cu fapta, cu cuvântul, cele cu știință și cu neștiință, din tinerețe până în ziua sfârșitului, în care am fost luat.

Ce frică și cutremur crezi că va avea sufletul în ziua aceea, când va vedea înfricoșătorii, sălbaticii, cruzii, și nemilostivii, și neîmbânziții demoni înfățișându-se ca niște etiopieni întunecați, a căror singură înfățișare este mai cumplită decât orice pedeapsă pe care, văzându-i sufletul, se tulbură, se înspăimântă, se chinuiește, și se zbuciumă, și se retrage, căutând scăpare la îngerii lui Dumnezeu? Așadar, este ținut sufletul de Sfinții îngeri, când trece și se înalță prin văzduh, află vămile care păzesc suișul și care-l țin împiedicând sufletele să urce. Fiecare vamă prezintă păcatele ei proprii.

Vama clevertirii prezintă cele câte le-am făcut cu gura și limba, începând de la minciună, jurământ, jurământ strâmb, vorbirea nefolositoare, și pălăvrăgeala, și grăirea în deșert, și abuzurile lăcomiei pântecelui, băuturile desfrânate și vinul, râsetele nemăsurate și necuviincioase și sărutările necuvioase și nerușinate și cântecele desfrânate. Iar sfinții îngeri, care călăuzesc sufletul, înfățișează și ei toate cele bune câte le-am grăit cu gura și cu limba, rugăciuni, mulțumiri, psalmi, cântări, laude și cântece duhovnicești, lecturi ale Scripturilor, și toate cele bune câte le-am trimis către Dumnezeu prin gură și prin limbă. A doua vamă este a vederii ochilor și înfățișează toate priveliștile necuvioase, privirea curioasă și fără frâu, și semnele cu ochii cele viclene. A treia vamă, a auzului, înfățișează toate duhurile necurate câte au fost permise prin acest simț. A patra

¹²Ps. 119, 4.

vamă este a mirosului miresemelor și a ungerilor înmiresmate și a mirosului plăcut, care sunt cuvenite femeilor de la teatre și curtezanelor. A cincea vamă prezintă faptele rele și cumplite care s-au săvârșit prin atingerea mâinilor. Și toate celelalte vămi ale răutății, ale pizmei și invidiei, slavei deșarte și mândriei, a amărăciunii și urgisirii, a iuțimii și mâniei, curviei și adulterului și malahiei, a uciderii și farmecelor și a tuturor celorlalte fapte spurcate și urâte de Dumnezeu, pe care timpul nu ne permite să le istorisim în amănunt, ci le punem deoparte pentru altă vreme.

Și astfel simplu, în continuare, fiecare patimă a sufletului și orice păcat are propriile vămi și vameși. Așadar, sufletul văzând acestea, și mai multe și mai mari decât acestea, ce frică, ce cutremur, ce zdruncin crezi că are până ce se va da sentința și până ce îi vine eliberarea? Acela este ceasul cel îndurerat și plin de primejdie, multisuspinat și nemângâiat până vede ce se va întâmpla. Căci dumnezeieștile puteri stau în fața duhurilor necurate. Și acestea aduc faptele cele bune, cele săvârșite cu cuvintele, cu faptele, și cu gândurile, și cu cugetele. Privește sufletul care șade la mijloc în frică și cutremur până ce, osândit fiind din faptele, din lucrurile, din cuvintele lui, va fi legat sau, dimpotrivă, îndreptățit fiind, va fi eliberat (căci fiecare este legat cu lanțurile propriilor păcate). Și dacă este vrednic, trăind dreptcredincios și viețuind în chip bineplăcut lui Dumnezeu, îl iau pe el îngerii și mai departe, fiind fără grijă, se duce având tovarăși de călătorie sfintele puteri, potrivit cu cele scrise: *Că întru Tine este sălașul celor ce se veselesc*¹³. Atunci se împlinește ceea ce s-a spus: *de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinul*¹⁴. Atunci slobozit fiind de acele duhuri rele, spurcate și înfricoșate, se duce în bucuria aceea negrăită. Iar dacă a fost aflat că a trăit în nepăsare și în desfrânare, aude cumplitul acela glas: *Să fie luat nelegiuitul, ca să nu vadă slava Domnului*¹⁵. Atunci îl cuprind pe el zilele urgiei, și întristării, și strâmtorării, și nevoii, ziua întunericului și a negurei. Atunci, lăsându-l pe el sfinții îngeri ai lui Dumnezeu, îl iau pe el demonii aceia etiopieni, și, bătându-l pe el fără milă, îl coboară în pământ. Și sfășiindu-l îl aruncă pe el legat cu legături nedelegate în tărâmul întunecat și plin de beznă, în părțile cele mai de jos, în

¹³Ps. 86, 7.

¹⁴Is. 3, 10.

¹⁵Is. 26, 10.

închisorile cele de sub pământ și în temnițele iadului. Acolo sunt închise sufletele păcătoșilor celor din veac adormiți, cum spune Iacov. În tărâmul întunecat și plin de beznă, în ținutul întunericului veșnic unde nu este nici o rază de lumină, nici viață muritorilor, ci durere veșnică și întristare fără de sfârșit, plângere neîncetată, scrâșnire a dinților fără de tăcere, și suspine neadormite. Acolo este numai un vai veșnic, acolo strigă vai mie! vai mie! și nu este cine să ajute. Strigă, dar nu este cine să izbăvească. Nu se poate povesti năpasta aceea! Nu se pot spune cu limba chinurile sufletelor care zac întemnițate acolo. Nu poate nici o gură omenească să arate frica și cutremurul acela. Nu poate nici o buză omenească să spună nenorocirea și jalea lor. Suspina neîncetată și fără de încetare, dar nu este nimeni să-i miluiască. Strigă din adâncul inimii, dar nu este nimeni care să-i audă. Se tânguiesc, dar nu este nimeni care să-i izbăvească. Cheamă în ajutor și plâng, dar nu este nimeni care să se milostivească. Atunci unde va fi lauda lumii acesteia? Unde slava deșartă? Unde desfătarea? Unde dezmierdarea? Unde dezmațul? Unde închipuirea? Unde odihna? Unde podoaba? Unde banii? Unde noblețea? Unde va fi atunci dulceața? Unde vigoarea trupului? Unde va fi frumusețea femeilor cea mincinoasă și nefolositoare? Unde vor fi atunci cutezanța, nerușinarea, obrăznicia? Unde va fi împodobirea veșmintelor? Unde plăcerea cea necurată și găunoasă a păcatului? Unde va fi așternutul cel spurcat al amanților care conduce la plăcere? Unde sunt și cei ce se ung cu miruri și miresme și unguente și fac fumigații parfumate? Unde vor fi cei ce beau vinul cu timpane și alăute? Unde va fi atunci disprețul celor ce trăiesc în neferică? Unde iubirea de argint, și iubirea de bani, și nemilostivirea care vin din ele? Unde va fi atunci neomeneasca mândrie, întru totul spurcată și care socotește că este ceva? Unde va fi atunci goala și deșarta slavă omenească? Unde desfrâul și destrăbălarea? Unde puterea și tirania? Unde va fi atunci împăratul? Unde conducătorul? Unde ighemonul? Unde cei peste dregătorii? Unde vor fi cei ce se laudă cu mulțimea bogăției lor și care nu miluiesc pe săraci și Îl disprețuiesc pe Dumnezeu? Unde sunt teatrele și vânătorile? Unde vor fi cei ce se înfumurează, zgârciții și cei ce trăiesc fără grijă trai necumpătat? Unde vor fi veșmintele și așternuturile moi și pufoase? Unde vor fi clădirile înalte și lărgimea propileelor? Unde vor fi cei ce trăiesc în neferică? Atunci văzând, se vor uimi și se vor spăimânta și, buimăciți, se vor tânguie, tulburați, se vor clătini. Cutremur îi va

cuprinde pe ei și dureri ca ale celei ce naște, pierind, vor fi zdrobiți de duhul năprasnic. Unde va fi atunci înțelepciunea înțelepților? Unde buna limbuție a ritorilor și șiretlicurile lor zadarnice? Vai, vai! tulburatu-s-au, clătinitu-s-au ca cel ce se îmbată și toată înțelepciunea lor a fost înghițită. Unde va fi înțeleptul? Unde cărturarul? Unde întrebătorul cel cumplit al veacului acestuia?

O, fraților, chibzuiți în voi înșivă câte sunt cele pentru care trebuie să dăm socoteală, pentru fiecare în parte, din cele ce am făcut, fie mari, fie mici! Până la cel mai mic cuvânt deșert vom da socoteală dreptului Judecător. Cum trebuie să fim în ceasul acela? Chiar de am afla iertare înaintea lui Dumnezeu, ce bucurie ne mai așteaptă pe noi, odată despărțiți de dreapta Împăratului! Cum trebuie să fim noi în bucuria aceea negrăită când va spune Împăratul împăraților celor de-a dreapta Lui cu veselie: *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu de moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!*¹⁶ Atunci vom moșteni acele bunătăți pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce *Îl iubesc pe El*¹⁷. Atunci vom fi fără grijă, nemaispăimântându-ne de nici o spaimă.

Să ne gândim la toate acestea și la osânda nesfârșită care-i așteaptă pe păcătoși, când vor fi duși la scaunul de Judecată, ce rușine îi va cuprinde atunci înaintea Dreptului Judecător, neavând nici un cuvânt de apărare! Ce rușine îi va cuprinde pe ei, odată despărțiți la stânga Împăratului! Ce întuneric va cădea peste ei, când va grăi către ei în urgia Lui și întru mânia Lui îi va tulbura pe ei. Când va zice către ei: *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic cel gătit diavolului și îngerilor lui!*¹⁸. Vai mie! Vai mie, ce necaz, și durere, și strâmtorare, și frică, și cutremur vor primi duhurile lor când se va face strigare de la toate puterile cerești, zicând: Să se întoarcă păcătoșii în iad! Vai, vai cu ce bocet se vor tângui, plângând și jelind, strigând și văicărindu-se în timp ce sunt duși să fie pedepsiți cu amar în vecii cei fără de sfârșit! Vai mie! Vai mie! Cum este locul unde este plângerea și scrâșnirea dinților, cel numit Tartar, de care însuși diavolul se înspăimântă! Vai, vai, cum este gheena focului celui nestins care arde și nu luminează! Vai mie, vai mie! Cum este

¹⁶ Mt. 25, 34.

¹⁷ I Cor. 2, 9; cf. Is. 64, 4.

¹⁸ Mt. 25, 41.

viermele cel neadormit și veninos! Vai, vai! Cât de cumplit este în-tunericul acela mai dinafară care dăinuie veșnic! Vai mie, vai mie, cum sunt îngerii aceia puși peste pedepse neîndurați și nemilostivi! Căci batjocoresc și lovesc cumplit. Atunci cei pedepsiți strigă îndelung și nu este cel ce mântuiește. Căci strigă către Domnul și nu îi aude pe ei. Atunci vor cunoaște că în zadar s-au dus toate zilele vieții lor. Și cele ce păreau aici să fie bune și pline de bucurie se vor afla mai amare decât fierea și decât veninul. Vai păcătoșilor! Când dreptii vor șede de-a dreapta și aceia se vor chinui. Când păcătoșii vor plânge și dreptii se vor bucura. Când dreptii vor prăznui și păcătoșii se vor tângui. Când dreptii vor fi în liniște și seninătate, iar păcătoșii în vifor și nenorocire. Vai păcătoșilor! Când dreptii se vor slăvi și aceia se vor osândi. Vai păcătoșilor! Când dreptii se vor sătura de orice bine și păcătoșii lipsiți de orice bine, vor suspina. Vai păcătoșilor! Când dreptii vor fi în slavă și aceia în ocară. Dreptii vor fi în locașul cel sfânt, iar păcătoșii în foc. Dreptii se vor ferici, iar păcătoșii se vor nenoroci. Dreptii vor fi în sălașurile sfinților, iar păcătoșii în surghiun veșnic. Dreptii vor auzi *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu de moșteniți Împărăția cerurilor cea gătită vouă de la întemeierea lumii*¹⁹. Iar păcătoșii vor auzi *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic cel gătit diavolului și îngerilor lui*²⁰. Dreptii vor fi în Rai, iar păcătoșii în focul cel nestins, dreptii se vor desfăta, păcătoșii se vor munci. Dreptii vor dăntui, păcătoșii vor fi în legături. Dreptii vor cânta, păcătoșii vor plânge. Dreptii vor cânta întreit sfânta cântare, iar păcătoșii vor striga întreita lor nenorocire. Dreptii, cântarea, păcătoșii, pierzania. Dreptii în sânurile lui Avraam, păcătoșii în clocotul lui Veliar. Dreptii în odihnă, păcătoșii în osândă. Dreptii se vor răcori, păcătoșii vor arde. Dreptii se vor bucura, păcătoșii se vor usca de întristare. Dreptii se vor mări, păcătoșii se vor topi. Dreptii se vor înălța, păcătoșii se vor smeri. Dreptii se vor încălzi, păcătoșii se vor înnegri. Dreptii se vor sătura de bunătați, păcătoșii vor tremura. Vederea lui Dumnezeu îi va hrăni pe drepti, iar pe păcătoși îi va întrista vederea focului. Dreptii vor fi vase ale alegerii, păcătoșii, vase ale gheenei. Dreptii, aur lămurit în foc, și argint încercat, și pietre prețioase, păcătoșii, lemn, trestie și fân – ardere focului. Dreptii, grâul Împărăției, păcătoșii, pleava

¹⁹ Mt. 25, 34.

²⁰ Mt. 25, 41.

pierzaniei. Dreptii, sămânță aleasă, păcătoșii neghină focului. Dreptii, sare dumnezeiască, păcătoșii, murdărie și duhoare. Dreptii, temple ale lui Dumnezeu nepângărite, păcătoșii, temple ale demonilor spurcate. Dreptii în cămara de nuntă, păcătoșii în hăul cel nesfârșit. Dreptii în splendoarea luminii, păcătoșii, în întunericul furtunii. Dreptii cu îngerii, păcătoșii cu demonii. Dreptii cu îngerii vor dănuți, păcătoșii cu demonii vor plânge. Dreptii în mijlocul luminii, păcătoșii, în mijlocul întunericului. Dreptii vor fi mângâiați de Mângâietorul, păcătoșii cu demonii vor fi pedepsiți. O, dreptii stau înaintea tronului celui stăpânesc, păcătoșii stau înaintea întunericului celui pedepsitor. Dreptii pururea vor vedea fața lui Hristos, păcătoșii pururea vor sta în fața diavolului. Dreptii vor fi învățați de îngeri, păcătoșii vor fi învățați de demoni. Dreptii aduc rugăciune, păcătoșii plângere neîncetată. Dreptii – sus, păcătoșii – jos. Dreptii în cer, păcătoșii în adânc. Dreptii în viața veșnică, păcătoșii în moartea pierzaniei. Dreptii în mâna lui Dumnezeu, păcătoșii în locașul diavolului. Dreptii – cu Dumnezeu, păcătoșii – cu satana. Vai păcătoșilor, când vor fi despărțiți de drepti. Vai păcătoșilor, când se vor descoperi faptele lor și se vor arăta sfaturile inimii lor. Vai păcătoșilor, când se vor cerceta gândurile minții lor și când se vor cântări învoirile lor cu gândurile rele și se va pune în balanță cugetul lor. Vai păcătoșilor, când vor fi urâți de sfinții îngeri și vor fi disprețuiți de sfinții mucenici. Vai păcătoșilor, când vor fi scoși afară din cămara de nuntă! Vai căinței celei de atunci! Vai necazului de atunci! Vai strâmtorării de atunci! Vai viforului de atunci! Cumplit este să fii despărțit de sfinți. Dar și mai tulburător este să fii despărțit de Dumnezeu! De necinste să fii legat de mâini și de picioare și să fii aruncat în foc. Întristător este să fii trimis în întunericul cel mai dinafară! Întunecat să scrâșnești dinții și să fii topit. Greu să fii pedepsit fără încetare. Rău să-ți ardă limba. Crud să ceri o picătură de apă și să nu primești. Amarnic este să fii în foc, și să strigi, și să nu fii ajutat. De netrecut valea plângerii, nesfârșit hăul, cel închis acolo este fără de scăpare, cel ținut, fără ieșire, de netrecut zidul închisorii, păzitorii nemilostivi, întunecată temnița, legăturile de nedezlegat, de nedesfăcut lanțurile, sălbatici și neîmblânziți slujitorii văpăii aceleia. Grele sunt biciurile cele pedepsitoare, tari sunt ghearele de fier și nezdorbite, usturătoare biciuirile, noroioasă smoala plescăitoare, puturoasă pucioasa, paturile acelea sunt din cărbuni aprinși, flăcările nestinse, unsuros și plin de duhoare

viermele. Neiertător tribunalul, necăutător la față Judecătorul, fără nici o scuză justificarea. Însemnate cu fierul sunt fețele celor puternici, săraci sunt mai marii lumii acesteia, sărmani împărații, simpli înțelepții, nebuni și neprimiți ritorii, fără de minte bogații, neauzite lingușirile plăsmuitorilor, vădite meandrele celor fără scrupule, clare făgașele lacomilor, puturoasă duhoarea iubitorilor de arginți, vădită trădarea fățarnicilor, prinși în lațul lor uneltitorii. Toate sunt goale și descoperite înaintea lor. Vai păcătoșilor! Spurcați, și pângăriți, și necurați sunt înaintea lui Dumnezeu. Cât de întinate sunt sufletele lor! Cum miros trupurile lor din pricina desfrâului și dezmațului lor! Cum și-au pângărit trupurile și și-au spurcat sufletul, nepăzindu-și veșmântul sfântului Botez! Cum fără de rușine și fără să roșească se dedau beției și îmbuibării, slujind latrinei și burdufului pântecelui, nealiniindu-se cumpătării și înfrânării, ci punându-și în pânțece toată bogăția lor s-au tăvălit cu ușurătate în plăceri ca porcii în noroi și, astfel, și-au cheltuit zilele și anii lor, înfumurându-se în cugetele lor spurcate, în gânduri rele, în grăiri deșarte și în cântece desfrânate! Cât de tare s-a schimbat inima lor în împietrire, neluând aminte la unirea cu Hristos și la lepădarea diavolului! Cum s-au abătut de la calea cea dreaptă, umblând în întunericul necunoștinței, predându-se somnului lenevirii, scufundându-se în cursa gheenei! Cum s-au înstrăinat de lumina virtuților, iubind întunericul păcatului, pentru faptul că au umblat pe calea cea lată și largă a răutății! Cum au uitat de venirea Domnului, și Dumnezeului, și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și de multele și nepătrunsele Lui binefaceri, curățiți fiind prin apa dumnezeiescului botez și prin Duhul Sfânt și împodobiți cu mirul veseliei! Pentru o mică plăcere urâcioasă și scârbavnică lepădând așa de mari daruri, s-au supus duhului curviei și adulterului.

Vai celor ce au lepădat înfierea și au urmat plăcerilor lumii! Vai celor ce au urmat relațiilor lumii! Vai celor ce iubesc întunericul păcatului! Vai celor ce au părăsit lumina adevărului! Vai celor ce umblă în noaptea păcatului! Vai celor ce au lepădat ziua cunoașterii lui Dumnezeu! Vai celor plini de răul obicei al răsului! Vai celor ce se împodobesc pentru a răni sufletele pentru împreunare și dezmațul necurat al desfrâului! Cu adevărat, aceasta este undița diavolului, iar nu împodobire! Urâciune este aceasta celor ce doresc, și caută, și vor să se mântuiască! Vai celor ce se învinovățesc unul pe altul! Vai neascultătorilor și celor ce învrăjbesc și

celor ce provoacă tulburare! Vai celor ce se jură pentru iubirea de plăceri! Vai celor ce jură strâmb! Vai iubitorilor de mâncări, al căror Dumnezeu este pântecele! Vai celor ce se îmbată!

Dar fericit este cel ce aici se disprețuiește pe sine și se smerește pentru Dumnezeu și care se osândește și se defaimă pe sine. Unul ca acesta este înălțat de Dumnezeu cel Preaînalt și este laudat de îngeri și la Judecată, de-a stânga nu va sta. Fericit omul care stăruie în rugăciuni și rabdă în postiri și care se bucură în privegheri, luptându-se și alungând somnul, plecând genunchii spre slavoslovirea lui Dumnezeu, bătându-și pieptul, lovindu-și fața, înălțând mâinile în văzduh, ridicând ochii la cer către Domnul, gândindu-se la Cel ce șade pe tronul slavei și cercetează inimile și rărunchii. Căci unul ca acesta se bucură de bunătățile cele veșnice și devine fiu, și frate, și prieten, și moștenitor al lui Dumnezeu. Acestuia îi va străluci fața ca soarele în ziua Judecății într-o care se va arăta Împărăția cerurilor. Iar cel ce iubește adevărul prieten al lui Dumnezeu se va arăta și cel ce perseverează în minciună devine prieten al demonilor. Cel ce urăște vicleșugul se izbăvește de blestem. Cel ce rabdă ispitele ca un mărturisitor este încununat înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Cel ce cârtește și nu rabdă în nenorocirile care i se întâmplă, și care se neliniștește în necazurile care survin, și hulește acesta se rătăcește și are mintea surdă. Cel blând, cel plin de bunăvoință, cel smerit este laudat de Dumnezeu, fericit de îngeri, și elogiat de oameni. Iar cel amarnic la suflet, și iute la mânie, și plin de fiere este blestemat de Dumnezeu. Mâncarea acestuia este strugurele amărăciunii demonilor, iar vinul lui este mânia balaurilor, și băutura lui venin de aspidă fără leac. Cei curați cu inima vor vedea slava lui Dumnezeu. Iar cei cu mintea întinată oglindesc pe diavolul. Cei ce fac rele, și cugetă nelegiuiri, și gândesc rău împotriva aproapelui se împiedică pe ei înșiși de la comuniunea cu Dumnezeu. Iar cei ce își ung fața cu roșeală, și care își dau obrazii cu pudră, și care se împodobesc în oglinzi, ca să prindă și să pescuiască suflete pentru desfrâu, și poftă nelegiuite, și iubiri satanice, în ziua judecății nu se vor afla cinstitori de Dumnezeu, ci se vor pedepsi ca disprețuitori ai poruncilor lui Dumnezeu. Cei ce vor iscodi frumusețe străină se vor lipsi de frumusețea Raiului. Cei care se bucură de căderea altora își vor găti loruși cădere. Cei ce doresc cele străine, vor pierde și vor preda și bunurile lor. Cei ce se slăvesc în deșert, mândrii și cei ce vor să placă oamenilor vor fi osândiți cu diavolul. Fățarnicii împreună cu satana se vor pedepsi. Cei care-și hrănesc trupul peste nevoie își vor înfometa sufletul. Cei care pă-

cătuiesc întru cunoștință și fără a fi siliți și care nu se pocăiesc vor fi pedepsiți cu necredincioșii. Cei care zic: Să păcătuim la tinerețe și ne vom pocăi la bătrânețe sunt batjocoriți de demoni și vor fi făcuți de ocară și, ca unii care păcătuiesc de voie, nu vor fi învredniciți de pocăință, ci din tinerețe vor fi secerăți de seceră morții, precum Ammon împăratul lui Israel, cel care L-a mâniat și pe Dumnezeu pentru gândurile lui rele și cugetele spurcate. Căci cei care spun azi vom păcătui și mâine ne vom pocăi, unii ca aceștia s-au făcut deșești în cugetele lor și s-a întunecat inima lor cea fără de pricepere și au pierdut ziua de astăzi, stricându-și trupul, și spurcându-l, și sufletul întinându-l, și mintea întunecându-și-o, și cugetul tulburându-l, și conștiința înglodându-și. Iar ziua de mâine și-au furat-o. Căci cei care nu plâng pentru căderea curviei, și nu se tânguiesc pentru noroiul adulterului, și nu jelesc pentru cursa nebuliei pentru bărbați, și nu se caină pentru malahie nu pot să se pocăiască din tot sufletul pentru păcatele trecute, nici să se îndrepte în viitor. Căci cei care nu caută cele ce au pierdut, nici pe cele ce le-au păzit nu le dobâdesc. Cei ce nu calculează dobânda depunerilor, pierd și capitalul. Cei care nu se ostenesc neîncetat și nu priveghează în rugăciuni vor fi robiți de gânduri rușinoase. Iar dacă sunt robiți, vor sluji răului obicei fără de voie. Cei care nu priveghează cu trezvie în psalmodii sunt furați de vrăjmașul. Cei care nu sunt treji în ascultarea dumnezeieștilor Scripturi, ci se predau pe ei înșiși somnului trândăviei vor fi închiși afară cu cele cinci fecioare nebune. Cei care aruncă armele postului, sunt prădați de lăcomia pântecelui și sunt pierduți de păcatul curviei și adulterului. Cei care nu păzesc poruncile lui Dumnezeu sunt răniți de demoni și sunt osândiți în gheena focului. Cei care se îndepărtează de Biserică și de împărțășirea cu Sfintele Taine devin vrăjmași ai lui Dumnezeu și prieteni ai demonilor. Să se rușineze orice erezie a ereticilor celor fără Dumnezeu, să se acopere neamul necredincioșilor, să piară sinagoga iudeilor, să se astupe gurile necurate ale evreilor lepădați de Dumnezeu, când va șede la Judecată Cel ce cearcă inimile și cercetează rărunchii și *este mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri care pătrunde până la despărțirea trupului și duhului, a încheieturilor și măduvelor și Care este judecător al gândurilor și al cugetelor*²¹. Atunci va vedea nu pe puțini din mulți descoperiți și nici pielea de oaie nu va putea să mai acopere pe lup, nici fățărirea faptelor nu va putea

²¹ Evr. 4, 12.

ascunde gândul cel dinlăuntru. Căci nu este făptură care să nu fie arătată Făcătorului, ci toate sunt goale și descoperite ochilor Lui.

Așadar, să nu ne opunem poruncilor lui Dumnezeu prin patimi trupești. Să smerim cugetele slavei deșarte, să ne întoarcem să luptăm cu diavolul, să ne deschidem mintea spre trezvie, să adormim cugetele păcatului. Să dobândim rugăciune neîmprăștiată, minte priveghetoare, cuget treaz, conștiință netulburată²², nesfârșită cumpătare, post fără fățarnicie, dragoste fără căutare la față, curăție adevărată, înfrânare neîntinată, smerenie adâncă, psalmodie neîncetată, lectură fără slavă deșartă, plecarea genunchilor fără mândrie, rugăciune neîncetată, viață curată, cuvânt adevărat, primire de străini fără cârtire, răbdare cu mulțumire, milostenie necăutată. Să depărtăm de la noi acedia, să ucidem mânia, să vestejim întristarea, să uscăm iubirea de arginți. Să nu ne temem de obșteasca moarte, secerătoarea neamului oamenilor, ci de pierzătorul sufletelor oamenilor. Căci moarte este în primul rând nu ceea ce desparte sufletul de trup, ci ceea ce desparte sufletul de Dumnezeu. Dumnezeu este Viață. Iar cel ce se desparte de Viață a murit, pierzând mai înainte libertatea, ca unul care a lepădat Viața. Fiindcă moartea – diavolul este tatăl morții – stă ca un vrăjmaș puternic înarmat ca să ne lupte în sfintele zile, și să ne sfâșie, și să zică: I-am biruit pe ostașii lui Hristos, arătând frumusețea femeilor, și i-am atârnat pe ei de urechi, căci îngropându-i prin slavă deșartă și lăcomia pântecelui, i-am tras pe ei în jos de pe culmea virtuților, prădându-i pe ei prin poftă și gâdilându-i pe ei prin băutura de vin, dându-le brânci, i-am aruncat în prăpastia curviei. Așadar, să nu-i bucurăm pe demonii necurați, fiindcă Dumnezeul nostru este mântuirea tuturor și pierzătorul demonilor. De vreme ce și noi suntem legați de trupuri și suntem supuși morții, să ne luptăm cu vitejie, ca să-i biruim pe necurații demoni. Căci dacă vom avea frică în inimă și dacă vom purta în suflet pomenirea morții, toți demonii se vor într-arma împotriva noastră. Și când vor împunge cu coarnele, se vor izbi de noi ca de un zid, pentru că Domnul nostru este cu noi. Că Lui I se cuvine slava, cinstea, și puterea în vecii vecilor. Amin.

Traducere din greaca veche de Laura ENACHE

²² ἀθόλωτον, netulbure, limpede, termenul se folosește cu referire la apele limpezi care nu au mâl, sau mâlul de pe fundul apei nu este tulburat. Asocierea conștiinței cu o apă tulbure sau limpede, în funcție de cât de curată este ea, este frecventă în literatura patristică.